

Yılın Basın Fotoğrafları Üzerinden 2020–2021 Yılı'nın Göstergibilimsel Okuması

Semiotic Reading of the Year 2020–2021 Based on the Press Photos of the Year

Gökhan DEMİREL

Muş Alparslan Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Fotoğraf ve Grafik Anabilim Dalı, Muş, Türkiye

ÖZ

Önemli bir kitle iletişim aracı olan fotoğraf, gündelik hayatın, toplumsal olayların, tarihi gerçekliğin kitleye taşımacılığını yapmaktadır. Fotoğraf, fotoğrafçının bakışından olanı olduğu gibi gösterdiğinden ayrıca gerçekliğin yansıması, doğanın aynası şeklinde algılanmaktadır.

Basın fotoğrafçıları bu bağlamda en önde gelen grup olarak gerçekleri, görsel dili kullanarak kitlelere taşımaktadır. Ancak dijitalleşmeyle birlikte haberin iletim biçiminde değişimler yaşandığı anlaşılmaktadır. Televizyon, gazete ve radyoların karasal yayıncılık ve analog olarak taşıdıkları haberler, bugün dijital kanallar aracılığıyla yapılmaktadır. Habere destek unsuru olan fotoğraf, böylece etki, hız ve yayılım alanını genişleterek gerçeklerin somutlaşmasına katkı sağlamaya başlamıştır. Somutlaşan her kavramın, soyut olana göre, etkisi daha fazla çarpıcı olmaktadır. Özellikle de savaş, yıkım, ölüm ve yangın gibi içinde acı barındıran ve insanların maruz kalmaktan kaçındığı tüm duygular, basın fotoğraflarıyla somutlaşarak gözlerimizin önüne serilmektedir.

Bu çalışmada, bazen haberin kendisi bazen de haberin destekçisi olan fotoğrafın okumasının yapılarak, kitlelere taşıdıkları mesajların ortaya konması hedeflenmektedir. Bu hedef kapsamında 2021 yılı "Yılın Basın Fotoğrafları" yarışmasında ödül alan fotoğraflar seçilmiştir. Rastgele örneklem yöntemiyle seçilen fotoğraflar, göstergibilimsel analiz yöntemiyle ele alınıp çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fotoğraf, basın ödülleri, basın fotoğrafçılığı, göstergibilim, 2021

ABSTRACT

Photography, which is an important media tool, conveys daily life, social events, and historical reality to the masses. Since photography shows what is from the photographer's point of view, it is also perceived as a reflection of reality.

Press photographers convey the facts to the masses by using visual language. However, it is understood that there are changes in the way of transmission of news with digitalization. Today, the news that conventional media carry is made through digital channels. Photography, as supporter for the news, has begun to contribute to the concretization of the facts by expanding its scope, speed, and spread. The effect of each concrete concept is more striking than the abstract. In particular, all emotions that are painful and that people avoid being exposed to, such as war, destruction, and death, are embodied in press photographs. This study aims to reveal the messages they convey to the masses by reading the photograph, which is the supporter of the news. Within the scope of this goal, the photos that won awards in the 2021 "Press Photographs of the Year" competition were selected. The photographs selected by the random sampling method were handled and analyzed with the semiotic analysis method.

Key words: 2021, photography, press awards, press photography, semiotics

Giriş

Kitle iletişim araçlarının asli görevi, kitleleri haber yönünde bilgilendirmektir. Çeşitli kitle iletişim araçları olmakla birlikte bunların en etkilileri imgeye dayanan, görsel öğeler kullanan araçlardır. Bunlar içinde televizyon, gazete ve fotoğraf temel olarak yer almaktadır. Ancak fotoğraf temel bağlamda görsel bir öğe olarak diğer kitle iletişim araçlarından üretim biçimi, iletim biçimi ve bunların pratikliği bağlamında ayrılmaktadır.

Geliş Tarihi/Received: 26.12.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 20.10.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 30.03.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Gökhan DEMİREL

E-mail: gokhan.demirel@yahoo.com,

gokhandemirel1905@gmail.com

Cite this article as: Demirel, G. (2023).

Semiotic reading of the year 2020–

2021 based on the press photos of the

year. *Art and Interpretation*, 41(1), 2-13.

Fotoğraf bir konu, obje ve nesneyi görselleştirme, aktarma ve yeniden üretme pratikliğiyle öne çıkmaktadır. Diğer kitle iletişim araçları enformasyon iletimi için insan gücüne, ara makinelere, sabit bir mekâna ve zamana ihtiyaç duyarken, fotoğraf üretimi için sadece bir makine ve insan gereklidir. Fotoğrafın gerek üretimi gerekse de aktarımı, saklanması ve yeniden basımı da oldukça kolay bir araçtır. Görselleştirme özelliğiyle “ânı” kaydeden fotoğraf, İmançer ve Gürses'e (2009, s. 196) göre, o anları sonraki zaman dilimine miras bırakır. Fotoğraf, bu özelliği ile her şeyden önce bir kanıt ve belgeleme aracı olarak kabul edilmektedir. Fotoğraflan her hangi bir konu gerçeklik kazanarak, insanların bilişsel dünyalarını etkilemeye başlar. Fotoğrafın etkisi, onun evrensel kodları kullanılarak ortak bir dil yaratmış olmasından kaynaklanmaktadır. Hızlı ve kalıcı etkisi, dil bağlamında evrenselliği, fotoğrafı kitle iletişim araçları arasında ön plana çıkartmaktadır.

Basın fotoğrafları da bu anlamda özellikle haber ve haberleştirme bağlamıyla önemli bir alan oluşturmaktadır. Haber metinlerinin etkisini arttırmak için fotoğraflarla desteklenmesi, haberin okuyucu nezdinde somutlaşmasına katkı sağlamaktadır. Metninle ilişkilendirilmiş bir fotoğraf, kanıt niteliği taşır, gerçeklik oluşturur ve haberin inandırıcılığına katkı sağlar. Gezgin ve Atik'e (2017, s. 11) göre, gerçekle kurduğu ilişki bakımından haber, görselliğin gücünü de kullanarak çok daha etkili bir forma dönüşmektedir. Haberle fotoğraf arasındaki ilişkinin çok yönlü olduğunu belirten yazarlar, bu çok yönlü ilişkide fotoğrafın haberleri tamamladığını, sakladığını, kanıtladığını, evrenselleştirerek fark edilir kıldığını ifade etmektedir. Ancak bugün dijitalleşmeyle birlikte görselliğin büyük oranda öne çıktığı görülmektedir. Fotoğraf, haber ileticilerinin dijitalleşmesiyle ana ögeye dönüşmüş durumdadır. Öyle ki, enformasyon hiyerarşisinde fotoğraf, metne göre üst sıralara taşınmıştır. Metne göre fotoğraf yerine, fotoğrafa göre metnin yazılmaya ve okunmaya başlandığı bir dönem yaşanmaktadır.

Bu çalışmanın temel noktasını oluşturan ödüllü haber fotoğraflarının da bu bağlamda haberin önünde olduğu ifade edilebilir. Zira kamuoyuyla paylaşılan ödül almış fotoğrafların çoğu, haberin kendisi haline gelerek sonradan açıklama ve metinler eklenmiştir. Bu çalışmada genelde haber fotoğrafının, özelde ise “*Yılın Basın Fotoğrafları*” yarışmasında ödül almış fotoğrafların insanların duygularını harekete geçirerek kamuoyu oluşturmadaki etkisinin ve fotoğrafın barındırdığı mesajların ortaya konması hedeflenmektedir. Çalışmada ödül almış bu fotoğraflar arasından rastgele örneklem ile seçilmiş ve bu kapsamda çözümlenmiş fotoğraflar, fotoğrafın evrensel iletişim özelliği, insanlara hızla ulaşması ve gerçekleri gözler önüne sermesi gibi etkileri baz alınarak göstergebilimsel olarak çözümlenmiştir.

Bu bağlamda çözümlenen fotoğraflar, kadraj, öge ve tarihsel bağlamda ele alınmış göstergebilimsel anlamlandırma bu kapsamda yapılmıştır.

Fotoğrafın Dijital Bağlam ve Önemi

Prensipite, görüntünün ışık yardımıyla duyarlı bir yüzeye kaydedilmesi olarak ifade edilen fotoğraf, zihinlere taşıdığı mesaj bağlamında çok daha fazla anlam barındırmaktadır. Berger (2014, s. 10), sanılanın aksine fotoğrafların mekanik olmadığını, fotoğrafçının görme biçimine göre sınırsız görünüm arasından o görünümü seçtiğini belirtmektedir. Bir olayı görünür kılan fotoğrafın sessiz bir dili vardır ve bu dil fotoğrafa evrensellik katmaktadır. Resim sanatına alternatif olarak ortaya çıkmış olsa da fotoğraf, zamanla tüm sanat dalları içinde en fazla başvurulan sanat haline gelmiştir.

Özellikle dijital dönemle birlikte, teknolojik gelişmeler ve ekonomik imkanların iyileşmesi, fotoğraf ve fotoğraf üretim araçlarına erişimi ve ilgiyi oldukça arttırmıştır. Yaygın (2010, s. 9), bu ilginin kaynağını hem küçük hem de oldukça hafif “taşınabilir fotoğraf makinelerinin geliştirilmesine ve bunun sonucunda da fotoğrafın çok sayıda üretilen ve kopyalanabilen bir tüketim aracına dönüşmesine bağlamaktadır. Bununla beraber iletişim teknolojileri ve bilişim alanında meydana gelen gelişmeler sonucunda ortaya çıkan mobil araçlar ve internet, fotoğrafın üretimini, düzenlenmesini, saklanmasını ve paylaşılmasını daha da kolaylaştırmıştır. Tüm bu eylemler artık tek bir araçta ve aynı anda yapılabilir hale getirilmiştir.

Bugün insanlar gündelik hayatlarında, önemli olduğunu veya haber değeri olduğunu düşündüğü her şeyi fotoğraflayarak yaşamaktadırlar. Fotoğraf, birçok insan için artık gündelik hayatın vazgeçilmez bir ögesine çoktan dönüşmüş durumdadır. Şendeniz (2015, s. 30), bugünlerde tüm yapıların, fotoğraflanmak ve sosyal medyaya paylaşılmak için var olduğunu belirtirken, Freund (2008, s. 8) ise insanın içinde yer aldığı ancak fotoğrafın yer almadığı bir etkinlikten bahsedilemediğini belirterek, fotoğrafın çağdaş yaşamdaki önemine vurgu yapmaktadır. Bu noktada, çağdaş yaşamın bir diğer önemli ögesi haline gelen sosyal medyanın etkisi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal medya, insanların gündelik hayatlarını şekillendiren, sosyal hayatlarına yön veren, sosyalleşme ve paylaşma biçimlerini büyük oranda değiştiren en temel etmen haline gelmiştir.

Fotoğrafın icadıyla insanlarda ortaya çıkan “bakmak, maruz kalmak, biriktirmek, paylaşmak” (Şendeniz, 2015, s. 22) gibi başlıca eylemler sosyal medya ile birlikte sınırsızlık kazanmıştır. Diğer bir ifadeyle insanların paylaşım kültüründe değişimler meydana gelmiştir. Kim neye sahipse göstermeye ve paylaşmaya başlamıştır. Bu istek ve eylemin en iyi aracı ise şüphesiz fotoğraftır. Bir nesne, konu veya durumun fotoğraflanması, Sontag'a (2011, s. 33) göre, ona bir önem atfedildiğini göstermektedir. Sontag'ın burada ifade ettiği önem; gösteri ve gösteriş ögesine dönüşen nesnenin, kullanıcı dolayımındaki önemidir. Kullanıcı gördüğü, beğendiği veya sahip olduğu bir “şeyi” fotoğraflayıp paylaşmaktadır. Burada fotoğraf, bir mesaj ilettiğinden temel iletişim aracına dönüşmektedir. Ancak fotoğraf, tek başına bir iletişim işlevi görüyor olsa da Bodur'a (2019, s. 25) göre, metin gibi yardımcı öğelerle desteklenmesi, kodlanmış fotoğraf mesajlarının daha anlaşılır hale gelmesini sağlamaktadır. Bununla beraber fotoğrafın doğrudan mesaj iletimi sağladığı gibi, diğer kitle iletişim araçlarını destekleyecek şekilde kullanıldığı da görülmektedir.

Fotoğrafın gerçeklikle olan yakın bağının, kitle iletişiminde kullanılmasıdaki temel etkeni oluşturduğu ifade edilebilir. Gerçeklik, konuyu somutlaştırarak izleyicinin gözünde kanıt özelliği kazanmaktadır. Freund (2008, s. 9), dış gerçekliği birebir yeniden üretme becerisinin fotoğrafa, belgesel niteliği kazandırdığını ve toplumsal yaşamın en güvenilir ve en tarafsız çoğaltma biçimi olma özelliği verdiğini ifade etmektedir. Ancak bu önem, fotoğrafın bir yaratım olmasından değil, düşüncelerimizi yönetmek ve davranışlarımızı düzenlemek amacıyla başvurulacak en etkili yöntem olmasından kaynaklanmaktadır. Fotoğrafik anlatımla, yüzlerce kelimeye ihtiyaç duymadan, az imgeyle güçlü ifadeler yaratılabilmektedir. Dolayısıyla barındırdığı tüm duyguları karşıya aktaran fotoğraf, böylece sözsüz iletişimin en temel aracına dönüşmektedir.

Fotoğrafın sözsüz iletişimdeki güçlü etkinliği, anlatımındaki algısal bağlamdır. Medyanın toplumun beynine, istenilen söylemleri

meşrulaştırmak için bilinçli olarak görüntü enjekte ettiğini belirten Yaygın (2010, s. 21), böylece toplumun istenen doğrultuda yönlendirilme çabasından bahsetmektedir. Bu görüntülerin kullanım biçimlerinde, gerçeğin yeniden kurgulanması ve anlamın tekrardan inşa edilmesi söz konusudur. Diğer bir ifadeyle fotoğraf, teknik bir terimden ziyade insanların zihinlerinde uyanan algı, mesaj ve etkidir, kışkırtıcıdır ve insanı harekete geçirmektedir. Barthes (2014, s. 32), fotoğrafın kendisinin hiçbir biçimde canlandırılmış olmadığını ancak kendini bir izleyici olarak canlandığını ifade ederken, fotoğrafın insan duygularında yarattığı etkiyi ortaya koymaktadır. Dolayısıyla fotoğrafı önemli kılan husus, onun görselleştirme, kanıtlama ve somutlaştırma bağlamında kullanılmasıyla, insani duygulara çok hızlı bir biçimde temas etmesinden kaynaklanmaktadır.

Bir Kitle İnşa Aracı Olarak Basın Fotoğrafçılığı

En genel ifadeyle haber metninde, habere olan ilgiyi ve dikkati çekmek amacıyla yerleştirilen, haberin çarpıcılığını arttırmayı hedefleyen fotoğraflar, basın fotoğrafları olarak kabul edilmektedir. Kavramsal olarak ise haber fotoğrafçılığı, gazete ve dergi gibi süreli yayınlar ile bu yayınların dijital versiyonlarında yer alan fotoğraflardır. Gezgin ve Atik'e (2017, s. 9) göre, haber metnlerinde habere ilişkin görüntüleri içeren fotoğrafçılık türü olarak basın fotoğraflarının, haberin gerçekliğinde olduğu gibi olaylara ilişkin gerçek görüntüleri içermesi gerekmektedir. Haberin gerçekliğine katkı sağlayan fotoğraf, habere konu olayı aktarırken, okuyucunun haber metnini daha iyi tasavvur etmesine katkı sağlamaktadır. Metnin okuyucuda hayal ettirdiğini fotoğraf, daha kolay anlaşılır kılmaktadır.

Basın fotoğrafçılığının tarihine bakıldığında ise savaşların bu anlamda verili bir alana dönüştüğü anlaşılmaktadır. Zira fotoğrafların bir kitle iletişim aracı olarak gazetelerde kullanımının ilk örneklerine Kırım Savaşı'nda rastlanmaktadır. Öyle ki; Josef Maria Eder, *History of Photography* kitabında haber fotoğrafçılığı yerine "savaş fotoğrafçılığı" tabirini kullanmaktadır. Eder'e göre; Kırım Savaşı'nı fotoğraflayan Roger Fenton, ilk resmi savaş fotoğrafçısıdır. İngiliz hükümeti tarafından kanlı/ölü askerlerin fotoğraflarının çekilmemesi şartıyla Fenton, 1855 yılında Kırım Savaşı'nı görüntülemek için bölgeye gönderilmektedir. Fenton'dan sonra Amerikalı fotoğrafçı Matthew B. Brady, 1861-1865 yılları arasında devam eden Amerikan iç savaşının binlerce fotoğrafını çekmiştir. O dönemde fotoğrafları büyük ilgi gören Bady, Fenton'dan sonra diğer bir önemli savaş fotoğrafçısı olarak kabul edilmektedir (Eder, 1945, s. 359). Haber fotoğrafçılığı da bu noktada, Fenton'un savaşa dair fotoğraflarının gazetelerde haberlerle birlikte kullanılmasıyla başlamaktadır. Fenton'un fotoğrafları, savaşın gerçekliğini sarsıcı bir şekilde savaştan çok uzak noktalara taşıyabilmıştır. Savaşta yakınları olan aileler böylece hem savaştan hem de askerlerden haber alabilişlerdir. Ancak Suat Gezgin, haber fotoğrafçılığından daha önce de fotoğrafların haber aracı olarak kullanılmaya başlandığını belirtmektedir. Bunun ilk örneklerini 1842 yılında, Alman fotoğrafçı Cari Steizner'in "Hamburg Yangını" fotoğraflarına, 1843 yılında Çin ile Fransa arasında imzalanan barış anlaşması olayının fotoğraflanmasına ve 1848 yılında İngiliz William Kilburn'un Chartisteler toplantısını fotoğraflamasına dayandıran Gezgin, yine de gerçek anlamda haber fotoğrafçılığı ya da basın fotoğrafçılığının 1855'te Roger Fenton'un savaşı görüntülemek için Kırım'a gitmesiyle başladığını ifade etmektedir (Gezgin, 2002, ss. 1-3). Böylece savaş haberlerinin görsel öğelerle desteklenerek kamuoyunun bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, görsel öğelerin haber mesajının daha hızlı ve etkili iletiminde önemli bir katkı sağladığı ifade edilebilir.

Haber metni bir olaya dair bilgileri sıralarken, belli bir çerçevede olayı da betimlemektedir. Fotoğraf ise betimlenen olayı okurun zihninde görsel kodlarla tamamlayarak haberin etkinliğini arttırmaktadır. Yaygın, fotoğrafın hacminin, kullanıldığı alanın, etrafına yerleştirilen görüntülerin, atılan manşet ve fotoğraf altyazısının yani verilen enformasyonların tümünün, görüneni anlamlandırma üzerine kurulduğunu belirtmektedir (2010, s. 21). Zira haber metinleri uzun olabilmekle birlikte, içeriğin kavranabilmesi için sonuna kadar okunmasını gerektirmektedir. Ancak habere ait bir fotoğraf, metnin verdiği mesajı çok daha kısa sürede verebilme gücüne sahiptir. Çünkü görüntülerin "duyguları harekete geçiren yönü, haberin bilişsel süreçlere hitap eden yönüyle birleşerek daha üst bir anlamın inşa edilmesini sağlayabilmektedir. Aynı şekilde fotoğraf karesinde yer alan detaylar da olayın daha net görülmesi ve algılanmasını" (Gezgin & Atik, 2017, s. 11) sağlamaktadır. Fotoğrafın gerçeği gösterme, somutlaştırma, anlamlandırma ve insanı etkileme gücüne haber metinlerinin kendisi doğrudan erişememektedir. Fotoğrafın betimleme "gücü metinden farklıdır; yorum gerektirir, duygulara seslenir, fotoğrafçının deklanşöre bastığı anın arka planı ile ilgili daha fazla bilgi edinme isteği yaratır" (İmançer & Gürses, 2009, s. 199). Haber fotoğrafı, bu isteği yerine getirme potansiyeline sahiptir. Metinde yer alan fotoğraflar, metnin içeriğini anlamlandırmaktadır.

Görsel öğeler yazılı öğelere oranla daha somut bilgi aktarımında bulunmaktadırlar. Haber metninin gerçekliğine kanıt sunan fotoğraf, bu anlamda metnin anlaşılmasına da katkı sunar. Fotoğraf, metindeki "kuru enformasyona, ortamdaki duygusallığı ekleyerek katkıda" bulunmaktadır (Atik, 2021). Böylece daha zevkli ve okunur hale gelen haber ile kamuoyu bilgilendirilirken, haberin etkinliğinin arttırılması ve kamuoyu üzerinde güçlü bir etkinliği bırakılması sağlanmaktadır. Fotoğraf, bu güçlü etkinin verilmesi noktasında oldukça işlevsel bir araçtır. Sontag'a (2011, s. 5) göre, hakkında bir şey işitip de şüpheyle karşılaştığımız bir şeyin fotoğrafı bize gösterildiğinde kanıtlanmış sayılmaktadır. Dolayısıyla fotoğraf, kaydetme, belgeleme ve kanıtlama özelliğiyle, basın fotoğrafçılığı açısından, büyük bir önem arz etmektedir. Zira fotoğraf, insanların kendi gözlerinden sonra en çok güvenlikleri anlatım aracıdır (Arıcan, 2016'dan akt. Bodur, 2019, s. 26). Görsel öğelerin somutlaştırma ve canlandırma etkisi, soyut öğelere ve hayal gücüne oranla hatırlanma üzerinde daha etkilidir. Fotoğraf, haber veya olaya ilişkin bilgilerin hatırlanmasında oldukça etkili bir araçtır. Fotoğrafın okuyucunun görsel hafızasında uyandırdığı duygular, sözel hafızasında uyandırdığı duygulara göre daha etkili olmaktadır.

Sonuç olarak haber metinlerinde fotoğrafların kullanılmasıyla ortaya çıkan basın fotoğrafçılığının, insanların dünyaya bakışının değiştirdiği, kamuoyunun bilgilendirme, etkileme ve haberin hatırlanma durumunda ajanslara önemli katkılar sunduğu ifade edilebilir.

Yılın Basın Fotoğrafları Yarışması ve Ödülleri

Türkiye Foto Muhabirleri Derneği (TFMD) (1), Türkiye'nin en prestijli kurumları arasında yer alırken, sivil toplum örgütleri arasında da yine ulusal ve uluslararası projeleri ile güçlü ve saygın bir yapıya sahiptir. Rafet Hüner, Bülent Hiçyılmaz, İlhan Kuyucu, Turgut Mantar, Rıza Ezer, Halim Ermiş, Dursun Gündoğdu kurucu üyeleriyle 1984 yılında Foto Muhabirleri Derneği (FMD) olarak faaliyetlerine başlayan dernek, daha sonra Türkiye Foto Muhabirleri Derneği olarak isim değiştirmiştir

Basın meslek örgütleri arasında faaliyetleri ve yayınları ile etkili bir noktada yer alan Türkiye Foto Muhabirleri Derneği'nin 1985 yılından bu yana aralıksız olarak düzenlediği "Yılın Basın Fotoğrafları"

yarışması, Türkiye’de basın fotoğrafçılığı alanındaki tek organizasyondur. Yarışma, Türk medyasının en prestijli ödülleri arasında yer almaktadır. Basın alanında çeşitli kategorilerde verilen ödüllerin yanı sıra özel jüri ödüllerinin de verildiği bu yarışmada fotoğrafların gücü; medya, siyaset, spor ve sanat alanında yetkin kişilerce her yıl tasdik edilmektedir. Yarışmalarda ödül alan karelerin 40 farklı noktada sergilenmesiyle hem Türkiye’nin görsel tarihine not düşmekte hem de hazırlanan basılı eserler, kalıcı olarak geleceğe aktarılmaktadır.

Yarışma ile basın sektöründe çalışan ve zor şartlarda görev yapan foto muhabirlerini özendirmek, basın fotoğrafçılığı konusunda farkındalık yaratarak gelişmesine katkı sağlamak, basın fotoğrafçıları teknik olarak desteklemek ve seçilen fotoğrafların hem yurt içi hem de yurt dışında sergilenerek, haber fotoğrafçılığına olan ilginin canlı tutulması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı ve Amacı

Bu çalışma, 2021 yılında “Yılın Basın Fotoğrafları” yarışmasında dereceye giren fotoğrafları kapsamaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan örnekler, derece alan fotoğraflar arasından rastgele örneklem ile seçilmiştir.

Kelimelerden daha güçlü bir anlatıma sahip fotoğrafların bu gücü, basın alanında kullanılmaya başlanmalarıyla daha da artmıştır. Metin yerine sadece fotoğrafın bile haber niteliği taşımaya başladığı bugün ve bugünün toplumsal, ulusal ve uluslararası mesellerinde fotoğraflar, insanları etkileyip harekete geçirebilen en etkili araca dönüşmüş durumdadır. Bu aracın en önemli kullanıcıları arasında yer alan foto-muhabirlerinin çalışmalarının ödüllendirilmesi, fotoğrafın önemini kamuoyunda arttırırken, aynı zamanda fotoğrafın geniş kitlelere ulaşmasını da sağlamaktadır.

Çalışma hem toplumsal hem de bireysel anlamda etki yaratan basın fotoğraflarının, barındırdıkları mesajları ortaya çıkartarak, fotoğrafın güçlü etkisine katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma kapsamında ele alınan fotoğrafların her biri, temel kuram olarak Roland Barthes’in göstergebilimsel ilkeleri dolayımında çözümlenmiştir. Göstergebilim, temelde göstergelerin yorumlanması, anlamlandırılması veya üretilmesi esasına dayanan bilimsel bir yaklaşımdır.

İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’ün çalışmalarından temellenen göstergebilim, işaret bilimi olarak kabul edilmekte ve işaret kaynaklı tüm sistemlere uyarlanabilmektedir (Edgar-Hunt ve ark., 2010, s. 18). Dilsel anlatılar, sözcükler, görsel öge ve imgelerin tümü anlamlandırma bağlamında birer “gösterge”dir ve göstergebilimin kapsamına dahildirler. “Gösterge, genel olarak, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu, vb. olarak tanımlanır” (Rifat, 2009, s. 11). Göstergebilimsel yaklaşımda gösterge, gösterilenden başka bir anlam ifade etmektedir. Bir diğer ifadeyle göstergenin kendisi, başka bir konu veya nesneye yapılan işarettir. Göstergenin anlamlandırmasına değinen Guiraud (1994, s. 61), ne kadar anlamlandırma varsa, hepsinin de göstergebilimin ilgi alanına girdiğini ifade etmektedir.

Göstergebilimi, Saussure’den farklı olarak görsel ögeler dolayımında ele alan kişi adamı Roland Barthes’dir. Barthes, göstergebilime imgeler, göstergeler ve bu göstergelerin taşıdıkları anlamlar bağlamında yaklaşmıştır. Gösterenin gösterilene belirttiğini ifade eden genel dilbilimin aksine Barthes (1990, s. 158), her türlü

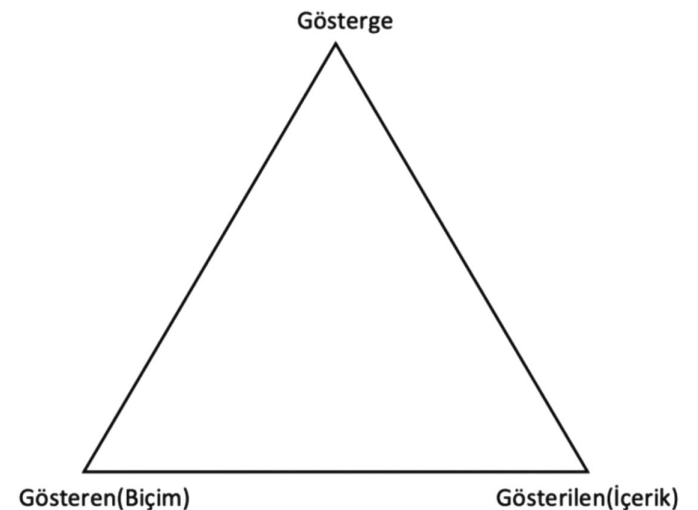
göstergesel dizgede üç farklı terimden bahsetmektedir. Bunlar; kendilerini birleştiren bağıntılara sahip gösteren ile gösterilen ve bu iki terimin çağrışımsal toplamı olan göstergedir.

Göstergede psikolojik bir yan vardır. Psikolojik yan, nesnenin alıcısındaki karşılığı, zihinde canlanan fikir ya da resimlerdir. Gösterene verilen içsel tepkiler ise gösterilen olarak kabul edilir. Bir diğer ifadeyle gösteren, gösterenin algılanan kısmı, gösterilen ise gösterenin asıl taşıdığı anlamdır (Edgar-Hunt vd., 2010, s. 24). Barthes, bu anlamlandırmaları görüntüler üzerinden inşa etmektedir. Görüntüler ise kültürel, psikolojik, ekonomik ve sosyal miras dolayımında anlam kazanmaktadır (1993, s. 40). Roland Barthes’in göstergebilim ilkelerinde gösteren anlatım düzlemini aktarırken, gösterilenler içerik düzlemini oluşturmaktadır (Şekil 1).

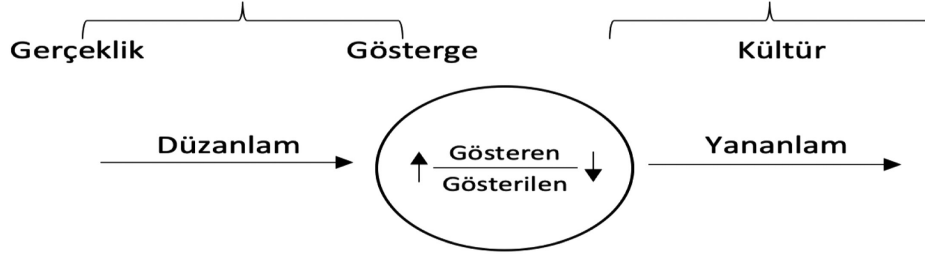
İçerik düzlemi kültürel ve simgeseldir. Bir nesne kültürel, etnik, politik ve öznel çağrışımlarla başka bir şeyin yerine geçmektedir. Bir nesne kültürel, etnik, politik ve öznel çağrışımlarla başka bir şeyin yerine geçmektedir. ‘Düzanlam’ ve ‘Yananlam’ olarak betimlenen bu çağrışımlar, Barthes’in görüntünün anlamlandırmasında temel noktayı oluşturmaktadır.

Şekil 2’de de görüldüğü üzere, “düzanlam” ve “yananlam” olarak betimlenen bu çağrışımlar, Barthes’in görüntünün anlamlandırmasında temel noktayı oluşturmaktadırlar. Anlamlandırmayı zihinde canlandırma süreci olarak ifade eden Karaman’a (2017, s. 31) göre bu süreç, göstergenin görülmesi veya işitilmesiyle başlanmaktadır. Düzanlam ve yananlam ise bu sürecin alt yorumlamalarıdır. Düzanlam göstergenin neyi temsil ettiğini, yananlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğini ifade etmektedir. Fiske (2003, s. 116), yananlamı göstergenin kullanıcıların duyguları, heyecanları veya kültürel değerleriyle buluştuğunda meydana gelen etkileşim olarak betimlemektedir. Düzanlam ise daha nesnel bir yaklaşımla ele alınarak okuyucuya doğrudan aktarılan anlamı temsil etmektedir.

Yananlam imgenin dolaylı bir anlamlandırmasını yaparken, düzanlam, imgenin doğrudan anlatımını temsil etmektedir. Bir diğer ifadeyle göstergebilimi oluşturan göstergelerin somut ve soyut bağlamda iki temel anlamı mevcuttur. Bunlar görülebilir, açık anlam taşıyan nesne ve imgelerdir ve doğrudan mesaj iletirdiler. Ancak soyut bağlamdaki göstergeler göstergebilimin değindiği anlamlandırmalardır. Kişisel duyumlarımız, algı

Şekil 1. Roland Barthes’in Gösterge Şeması.

Şekil 2.

Roland Barthes'in Anlamlandırma Şeması (Fiske, 2003, s. 120).

ve duygularımız anlamlandırmada devreye girmektedir. Her bir göstergenin bireyselliği ve öznelliği de aynı şekilde bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında Roland Barthes'in göstergebilim ilkelelerini esas alarak, ele alınan ve birer gösterge haline gelen basın fotoğrafları, gösteren ve gösterilen düzleminde çözümlenmektedir. Çözümlenen her bir basın fotoğrafının bu bağlamda analiz ve anlamlandırması farklılıklar oluşturabilmektedir. Zira çalışmanın temel analiz yöntemini oluşturan Barthes'in göstergebilim ilkelerine göre anlamlandırma, alıcının gösterilenden ne anladığı üzerinedir.

2021 Yılı, Yılın Basın Fotoğraflarının Göstergebilimsel Çözümlemeleri

Çözümleme kapsamında 7 adet fotoğraf seçilmiştir. Seçilen fotoğrafların her biri dereceye girmiş fotoğraflardan rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Fotoğrafların anlamlandırmasına yönlendirici görevi gören metinsel açıklama, fotoğrafın çözümlenmesinde etkili olmuştur. Açıklamaların her biri fotoğrafın altında tırnak içinde ve italik olarak belirtilmiştir. Buna göre çözümlenen fotoğraflar şu şekildedir;

İsmail Coşkun'un "Mustafa Pekcan Özel Ödülü" Alan Fotoğrafı

Seyircinin göz hizasında çekilmiş olan Tablo 1'deki fotoğrafta geniş bir açı kullanılarak konu ve konuya dair öğelerin tek karede yer alması sağlanmıştır.

Fotoğrafın açıklamasıyla yönlendirilen seyirci, bu fotoğrafın Ermenistan ile Azerbaycan arasında 2020 yılında başlayan ve biten savaşa ait olduğunu anlamaktadır. Fotoğrafta yer alan dağınıklıkla böylece savaş ile ilişkilendirilerek anlam kazanmasının sağlandığı bu karede, evinin yıkıntılarında bir adam birkaç eşyasını yeni bir düzen kurmak adına taşımaktadır. Seyirciyle doğrudan iletişim kuran adamdan ziyade tablodur. Tablo burada sanatı simgelerken, tablonun baş üstünde taşınması ise sanatın yüceliğine işaret etmektedir. Sanatı yeniden inşa adına bir umut olarak anlaşılmaktadır.

Fotoğrafın ortasında duran konunun sağını ve solunu dolduran yıkıntı/döküntülerin ay şekilde perspektiften sokağın sonuna kadar devam ettiği görülmektedir. Sokak boyunca uzanan evler, evlerin yapısı, pencereler ve askeri herhangi bir işaretin olmaması, saldırının sivil bir yerleşim yerine yapıldığını göstermektedir. Fotoğraf, savaşın insanlar üzerindeki yıkıcılığını gözler önüne sermektedir. Zira o sokakta yer alan her bir ev, sadece bir evden çok bir aileyi, insanı ve yaşamışlığı temsil etmektedir. Fotoğrafın geneline hâkim olan soğuk renkler arasında bir parça da olsa uyumu, rahatlamayı, güç ve heyecanı temsil eden mavi ve kırmızı renkleri yer almaktadır. Yeni bir başlangıca başlayan vatandaşın taşıdığı umut, renkler üzerinden vurgulanmıştır.

Savaşın soğukluğu, etrafa dağılan eşyalar kadar fotoğrafa hâkim renklerden de kolayca anlaşılabilir. O soğukluk arasında yer alan bir diğer renkli öğe ise tablonun sunduğu beyazlıktır. Bu

Tablo 1.

İsmail Coşkun-"Mustafa Pekcan Özel Ödülü"

Gösterge

Fotoğraf

Gösteren

Elinde birkaç eşya ile yürüyen bir adam.

Gösterilen

Savaş, Sanat ve Yeni bir düzen

"Ermenistan ateşkesi ihlal ederek Azerbaycan'ın Gence şehrinde sivilleri hedef alarak füze saldırısı düzenledi. Bir Azerbaycanlı, yerle bir olan evinden kurtardığı eşyaları taşıdı"

¹ 1 Çalışmada kullanılan görsellerin bütünü "Türkiye Foto Muhabirleri Derneği'nin web sitesinden alınmıştır.

Tablo 2.*Ozan Güzelce- "SGDD ASAM" Özel Ödülü"***Gösterge**

Fotoğraf

Gösteren

Kalabalığın ortasında haykırarak ağlayan kadın

Gösterilen

Mülteci göçü, Savaşın etkileri, Umut, Yolculuğu, Daha iyi bir yaşam, Avrupa

"Yunanistan'a Geçmeye çalışan mültecilerin, zorlu umut yolculuğu Edirne'de son buldu."

fotoğraf ile savaşın, yıkımın, aynı zamanda da zafer ve umudun karesi kendi gerçekliğinden, kendi bakış açısıyla kamuoyuna ileten foto muhabiri bilgilendirme, haberdar etme ve belgeleme vazifesini yerine getirmiştir.

Ozan Güzelce'nin "SGDD ASAM" Özel Ödülü Alan Fotoğrafı

Yılın basın fotoğrafları yarışmasında "Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD ASAM)" özel ödülü alan Ozan Güzelce'nin fotoğrafı (Tablo 2), milletler ve kıtalar arası ayrımcılığı gözler önüne sermektedir.

Geniş tutulan fotoğraf açısının tamamen insanlarla doldurulması, seyircinin gözünü insanların yüzlerinden kaçırmasını zor kılmıştır. Neredeyse tüm bakışların ortada feryat eden kadına, dolayısıyla da objektife yansıdığı fotoğrafta her bir insan, aynı zamanda bir trajediyi temsil etmektedir. Fotoğraf açıklamasında, kalabalığın sınırı geçmek isteyen göçmenlerden oluştuğu anlaşılırken, perspektifin dar açısında görünen "Türkiye" sınır kapısı, fotoğrafçı tarafından açıklamayı onaylar nitelikte yerleştirilmiştir.

Türkiye'den Avrupa'ya gitmek için Edirne'ye akın eden yüzlerce göçmenin oluşturduğu kalabalık, Yunanistan'ın geçişlere izin vermemesi sonucu kaos yaratmış ve insanlık dramlarının yaşanmasına neden olmuştur. Fotoğrafın ortasında kendi özelinde insanlık dramını, savaşı ve savaşın yıkıcı etkilerini haykırışlarıyla dışa vuran kadının etrafında oluşan kalabalık, kadını tüm olayların merkezine, dolayısıyla seyircinin bakışını da aynı şekilde merkeze yerleştirmiş durumdadır. Kıyafetlerden, ağaçların çıplaklığından ve fotoğrafa hâkim renklerden, mevsimin kış olduğu anlaşılmaktadır. Fotoğrafçı, göçmenlerin sınırda yaşadıkları zorlu şartları mevsimsel olarak da gözler önüne sermiştir.

Fotoğrafı dolduran insanların oluşturduğu kalabalık ve yüzlerinde açıkça okunabilen umutsuzluğun ardında fotoğrafçı, Ortadoğu'da devam eden savaşı, Avrupa hayalini, umut yolculuğunu ve tüm bunların iki ülke sınırı arasında sıkışmış olmasını objektifine yansıtmıştır. Savaşın yıkıcılığının insanlar üzerinden tezahür olan bu fotoğrafta acıyla haykırarak ağlayan bir kadın/anne/eş/abla yer almaktadır. Ancak fotoğrafın ve fotoğrafçının asıl iletmediği mesaj, Avrupa'nın kayıtsızlığı, siyasi çatışmalar, politik anlaşmazlıklar ve uluslararası problemdir.

Foto muhabirinin bir dramı ölümsüzleştirdiği bu fotoğrafta, kelimelere ihtiyaç duyulmadan da iletişim kurulabilmektedir. Fotoğrafın merkezinde yer alan kadının seyirciye bakışı, kelimelerin aktarabileceğinden çok daha fazlasını barındırmaktadır. Muhabir, fotoğraf ile Avrupa'nın mültecileri maruz bıraktığı dramı belgelemiş, kanıtlamış ve gelecek nesillere aktarımını sağlamıştır.

Ümit Bektaş'ın "Yılın Pandemi Fotoğrafı Ödülü" Alan Fotoğrafı

Neredeyse tüm toplumları derinden etkileyen pandemi, yılın basın fotoğrafları yarışmasında da bu sene kendine yer bulmuştur. Ümit Bektaş'ın yoğun bakım hemşiresini fotoğrafladığı eseri (Tablo 3), "Yılın Pandemi Fotoğrafı Ödülü"ne layık görülmüştür.

Yakın çekimde izleyiciyle göz göze gelen konu, duyguların iletişiminde geniş açığa göre daha etkilidir. Bu fotoğrafta da aktarılan duygu yoğun biçimde hissedilebilmektedir. Başındaki boneden, yüzündeki cerrahi maske ve gözlükten bir sağlık çalışanı olduğu anlaşılan kişinin fotoğrafın altına yapılan açıklamayla Yoğun bakım hemşiresi Dilara Fahrioğlu olduğu öğrenilmektedir. Konunun arkasında kalan yeşil renk yine yoğun bakım kıyafetleri ve örtülerinin renklerini yansıttığı için, fotoğrafta yer alan her bir konu ve ögenin fotoğrafın anlam bütünlüğüne hizmet ettiğini ifade etmek oldukça mümkündür.

Fotoğrafta en dikkat çeken öge gözlüklerin yoğun bir biçimde buğulanmış olmasıdır. Buğu, yoğun bir zamana ve nefes almanın güçlüğüne işaret etmektedir. Normal bir durumda anlam kazanmayan bu buğu, kişinin yoğun bakım hemşiresi olduğunun bilinmesiyle anlam kazanmaktadır. 2019 yılında başlayan Covid-19 pandemisinin sağlık çalışanları üzerinde yarattığı yoğun mesainin, büyük bir çaba ve fedakârlığın temsiline dönüştüğünü aktaran fotoğraf, insanların soyut olarak algıladığı bu kavramları somutlaştırarak gözle görülebilir hale getirmiştir.

Foto muhabiri, buharlanmış bir gözlük fotoğraf ile tüm sağlık çalışanlarının güçlü mücadelelerini ve aynı zamanda pandeminin varlığını gelecek nesiller için görsel olarak ölümsüzleştirmiştir. Fotoğrafın gösterme, belgeleme ve arşivleme özelliğiyle toplumsal hafızanın inşasına katkı sunduğu bu görselle "fedakârlık," simgesel olarak belgelenmiş ve kanıtlanmıştır.

Tablo 3.
Ümit Bektaş-“Yılın Pandemi Fotoğrafi Ödülü”

Gösterge

Fotoğraf

Gösteren

Hastane kıyafetleri içinde, terlemiş gözlükleriyle duran bir kadın.

Gösterilen

Pandemi, Sağlık çalışanları, yoğun çalışma, Fedakârlık ve Yorgunluk

“Yoğun bakım hemşiresi Dilara Fahrioğlu’nun COVID-19 hastalarına baktığı sırada gösterdiği çaba, koruyucu gözlüklerinde birikmiş ter ve buharda kendini gösteriyor.”

Umutcan İşledici’nin “Yılın Çevre ve Doğa Fotoğrafi” Ödülü Alan Fotoğrafi

Bir orman yangınından arda kalanları gösteren Tablo 4’teki fotoğrafta en dikkat çeken nokta, tüm çerçeveyi kaplayan griliğin merkezine yerleştirilmiş yeşil kısımdır. Çerçeveyi dolduran grilik, bakışı merkezde yer alan canlı dokuya, yani kontrast renge/noktaya yönlendirmektedir. Yangının küle çevirdiği, tek çizgi haline küçük dallara dönüştürüp öldürdüğü ormanın tam kalbinde yangına direnen, canlı bir kısım kalmıştır. Ölüm ile yaşamın gri ve yeşil renkler üzerinden tek karede tasvir edildiği bu fotoğraf, Adana’nın Kozan ilçesine bağlı, Kuyudibi mahallesindeki yangından bir karedir.

2021 Temmuz ayında Türkiye’nin Muğla, Hatay, Adana gibi büyük kentlerinde başlayan yangınlar binlerce hektar ormanın yanmasına neden olurken aynı zamanda milyonlarca canlının ölmesine, binlerce insanın evlerini terk etmesine ve ekolojik dengenin bozulmasına sebep olmuştur. Bu fotoğrafı anlamlı kılan nokta bunca

olumsuzluk karşısında fotoğrafta yer alan canlı dokunun doğan bir umudu ve yeniden yeşermeyi temsil etmesidir.

Dolayısıyla yangından arda kalanları gösteren bu fotoğraf hem büyük bir kaybı hem de var oluş umudunu barındırmaktadır. Fotoğrafın gerçekliği yansıtma, kanıt gösterme ve belgeleme özelliğiyle oluşturduğu görsel miras, kitlelerin hatırlaması adına, toplumsal hafızaya katkı sunmaktadır.

Selahattin Sönmez’in “Sıfır Atık Özel Ödülü” Alan Fotoğrafi

Sıfır atık özel ödülü alan Tablo 5’teki fotoğraf, çevreye atılan atıkların diğer canlıların hayatlarını nasıl etkilediğini açıkça belgelemektedir. Fotoğraf çerçevesinin tamamının konu ve konuyu destekleyen öge ve renklerle doldurulduğu görülmektedir. Her bir ögenin fotoğrafa bir katkı sunduğu görselde arka fondaki yeşil renk doğanın canlılığına, kuşların yuvalarında yer alan grilik, ölü dalların yeniden doğal kullanımına işaretler. Yeşil/canlı ile Gri/cansız arasında aile kuran leylekler doğanın dengesini göstermektedir.

Tablo 4.
Umutcan İşledici-“Yılın Çevre ve Doğa Fotoğrafi”

Gösterge

Fotoğraf

Gösteren

Yanıp kül olan bir orman ve çok az bir kısmı yeşil kalmış bir nehir yatağı.

Gösterilen

Felaket, yangın, milli miras, doğa katliamı, ekosistem

“Adana’nın Kozan ilçesine bağlı Kuyudibi mahallesinde 3 gün süren orman yangını birçok noktadan müdahale ile söndürüldü. Yangının ardından kül olan ormanda yalnızca küçük bir derenin etrafı yeşil kaldı. Yangın sonrası kül olan 200 hektar alanın tekrar yeşillendirilmesi için destek kampanyası başlatıldı.”

Tablo 5.
Selahattin Sönmez-“Sıfır Atık Özel Ödülü”

Gösterge
Fotoğraf

Gösteren

Ağzında poşet ile yuvasında duran bir anne leylek ve ailesi

Gösterilen

Plastik atıklar, Doğal denge, Çevre kirliliği

“Ankara Kızılcahamam’da Leylekler Vadisi’nde leylekler çevreden topladıkları atık poşetleri yuvalarına taşıdı. Doğaya bırakılan plastik atıklar, doğal yaşamı olumsuz etkiliyor.”

Doğanın dengesine tek uymayan öge ise leyleğin gagasında duran plastik poşettir.

Türk kültürü de dahil olmak üzere birçok farklı kültürde önemli bir konumda yer alan leylekler, aile kurma, bereket, çocuk ve mutlu bir hayatın simgelerinden biri olarak görülmektedir. Doğal süreçte yuvalarını çalı çırpıdan inşa eden leylekler, fotoğrafta da görüldüğü üzere, doğaya zararlı bir ögeyi de yuva yapımında kullanmaktadır. İnsanlar için mutlu bir yuva simgesine dönüşen leyleğin, yuvasını sağlam kurmasını engelleyen yine insanlar olmuştur. Fotoğrafta beklenti, anlamlandırma ve gerçeklik, farklı bir açıdan hem insan hem de leylekler özelinde kontrastlık yaratmıştır.

Bu fotoğraf (Tablo 5) ile foto muhabiri, insanların neden olduğu çevre kirliliğinin, diğer canlıların hayatlarını nasıl etkilediğini gözler önüne sermiştir. Fotoğrafın etkileyiciliği bu noktada gerçekliği görünür kılmaktan kaynaklanmaktadır. Görünen gerçeklik, insani duyguları harekete geçiren en önemli noktalardan biri olarak, çeşitli konularda farkındalık yaratabilmektedir. Leyleklerle göz göze gelen insanın farkındalığının artması, foto muhabirinin umduğu amaçlardan biri olarak fotoğrafta dikkat çekmektedir.

Fotoğrafın etkileyici, evrensel ve net dili bu fotoğrafta ortaya çıkmaktadır. Doğaya verilen atıkların çevre ve hayvanlar üzerinde yatırılabileceği olumsuzlukların metinlerle ifade edilmesi, bu fotoğrafın yaratacağı etki kadar olmayacaktır. Metin, etkiyi betimleyip hayal ettirirken, fotoğraf gerçekleri gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla foto muhabiri, fotoğrafıyla çevre problemlerini, plastik atıkları, tek kullanımlık ürünler ile insanların doğaya verdiği zararları somutlaştırarak belgelendirmiştir.

Süreyya Mümtaz Kurt’un “Haber Fotoğrafı Üçüncüsü” Seçilen Fotoğrafı

Süreyya Mümtaz Kurt’un 2021 yılı, yılın “Haber Fotoğrafı Üçüncüsü” olan fotoğrafı (Tablo 6), İzmir depremini konu edinmiştir.

Fotoğrafta, çerçeveyi dolduran tüm kırmızılıkların arasında küçük bir el ve tutulan parmak yer almaktadır. Bakışın, merkezden küçük ele yönlendirildiği fotoğrafta, tüm öğeler birbirini tamamlamaktadır. Geniş açıdan çekilen fotoğrafta yer alan her bir kask, doğal afet yaşandığında yardıma gelen kurum/dernek gönüllülerini ve çalışanlarını temsil etmektedir. Dolayısıyla fotoğrafta yer alan detaylardan yola çıkarak bu görselin de bir doğal afet zamanına ait olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Nitekim fotoğraf yazısı, doğal afetin deprem olduğunu açıklayarak, açıklama olmadan varılan sonucu doğrulamaktadır.

İzmir depreminde yıkılan binadan kurtarılan küçük bir çocuğun tuttuğu ve fotoğrafın merkezine yerleştirilen baş parmak, küçük bedeninin yaşama tutunması olarak ifade edilmiştir. Umudun, güçlü kalmanın ve yaşama tutunmanın simgesi haline gelen “başparmak tutunuşu” fotoğrafın hızlı, etkileyici ve kalıcı etkisini ortaya çıkartmaktadır. Tek bir fotoğraf, deprem ile ilgili felaket haberlerinin, umutların kaybedilmemesi gerektiği yönündeki ifadelerin önüne geçmiş ve tüm söylenenleri belgeleyerek gerçeğe taşımıştır.

Fotoğrafın gerçeklik, kanıtlama ve somutlaştırması özelliğiyle “Umut” tek bir görselle foto muhabirinin objektifinden yansımıştır. Kalabalığın merkezinde yer alan küçük bir el, depremi, saatler sonra alınan bir nefesi, insanlara aşılana umudu, bir anne babanın mutluluğunu, kurtarma ekibinin gururunu ve birçok insanın sevincini somutlaştırmıştır. Kamuoyunu bilgilendiren, bilgilendirirken gerçekleri gösteren, belgeleyen ve tarihi arşivleyen fotoğraf, anlamlandırma noktasında farklılıklar barındırabilmektedir.

İzmir depreminin simgelerinden biri haline gelen bu fotoğrafa bakan her bir göz, iç dünyasında farklı bir duygu yaşayacaktır. Depremi fiilen yaşamak/yaşamamak, İzmir’de yaşamak/yaşamamak, ebeveyn olmak/olmamak tüm bu karşıtlıklar anlamlandırmayı farklı boyutlarda oluşturacaktır.

Tablo 6.
Süreyya Mümtaz Kurt- "Haber Fotoğrafı Üçüncüsü"

Gösterge
Fotoğraf

Gösteren

Akut tarafından kurtarılıp, sedyeyle taşınan küçük bir kız çocuğu

Gösterilen

İzmir depremi, Mücadele, Fedakârlık ve Umud

"Ege'de yaşanan 6,9 büyüklüğündeki deprem, binlerce kişinin yaralanmasına ve 117 kişinin ölümüne sebep oldu İzmir'de Doğanlar apartmanından çıkartılan küçük kız depremin, umudun simgesi oldu."

Ümit Bektaş'ın "Yılın Haber Fotoğrafı" Ödülü Alan Fotoğrafı

Azerbaycan ve Ermenistan arasında patlak veren savaşın yol açtığı yaralar, 2021 senesinin basın fotoğrafları yarışmasında farklı kategorilerde sıkça yer almıştır. Ümit Bektaş'ın Tablo 7'de yer alan "Yılın Haber Fotoğrafı" ödülü alan eseri de bu fotoğraflardan biridir.

Fotoğrafçı, çerçevesinde yer alan her boşluğu insanlarla doldurarak, gözü doğrudan merkeze yönlendirmektedir. Fotoğrafta yer alan diğer insanların da yüzlerinde fark edilen üzüntü, fotoğrafın

açıklamasıyla birlikte yerine oturmaktadır. Bir cenaze törenine ait olan bu fotoğraf, fotoğrafın çerçevesinde yer alan çam ağaçları, mezar taşları ve kefeneye sarılı çocuk bedeniyle tamamlanmaktadır. İnsanların giydikleri kıyafetleri de canlılıktan ziyade matemi andıran siyah ve koyu renk tonlarında olması, fotoğrafın verdiği mesaja ayrıca destek niteliktedir.

Azerbaycan-Ermenistan arasındaki çatışmaların görülebilir/hissedilebilir/duyulabilir sonucunu gösteren ve "Yılın Haber

Tablo 7.
Ümit Bektaş- "Yılın Haber Fotoğrafı"

Gösterge
Fotoğraf

Gösteren

Elinde kefeneye sarılı bir beden taşıyan adam

Gösterilen

Savaş, Savaşın insan üzerindeki yıkıcılığı, Babalık, Evlat ve Ölüm

"Ermenistan ordusunun 11 Ekim 2020 tarihinde Azerbaycan'ın Gence kentinde attığı bir roket, çok sayıda evin yıkılmasına ve sivillerin ölümüne ve yaralanmasına neden oldu. Enkaz altında yaşamını yitiren 10 aylık Narin bebeğin babası Timur Haligov'un cenaze törenindeki vedası yürekleri yaktı."

Fotoğrafi" seçilen bu kare, savaşın hayali tasvirini ete kemiğe büründürmüştür. Acı/keder/matem fotoğrafın merkezine yerleştirilmiştir. Acı, tasviri kelimelerle zor bir duygu olsa da görsel dil ile kolayca aktarılabilmıştır. Çocuğunun cansız bedenini kucağında taşıyan bir babanın görüntüsünün ardında, savaşın siviller üzerindeki acımasız etkisi, savaş ahlakı, savaş suçu ve bir babanın derin acısı yatmaktadır.

Fotoğrafın en güçlü yanı, göze hitap etmesinin yanında duygulara doğrudan temas etmesidir. Haber fotoğraflarının, metinlerin yerini almasında etkisi olan gerçeklik ve duygu tasviri, bu fotoğrafta da kendine yer edinmiştir. Yas ve acı, onlarca farklı biçim ve kelimedede anlatılabilir ancak bu fotoğraftaki kadar gerçekçi ve somut olmamaktadır. Fotoğrafın oluşturduğu gerçekliğin duyguları hareket ettirebilmesi, onu basın alanında en önemli iletişim ögesi kılmıştır. Fotoğrafın hitap edeceği duygu ve anlamlandırılması, bakan gözün savaş ile olan teması neticesinde farklılık gösterecektir. Dolayısıyla her biri kendi içinde ve başlı başına bir imgeye dönüşen fotoğrafların, göstergebilimsel yorumu kültürel, öznel ve geçmişle doğrudan bağlantılı olmaktadır.

Fotoğrafın gerçeklik oluşturması, duyguları somutlaştırarak duyularla görülebilir kılması, bu fotoğrafta foto muhabiri tarafından, bir babanın yüzüne yansıyan acı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Fotoğrafın merkezine yerleştirilmiş *duygu*, izleyiciye doğrudan temas edebilmektedir. Fotoğraf, savaşı ve savaşın gerçekliğini bir baba ve evlat üzerinden belgeleyerek kanıtlamış, soyut olan bir duyguyu somutlaştırmış ve kültürel belleklerde yer edinmesi adına arşivlenmesini sağlamıştır.

Sonuç

Türkiye'nin prestijli yarışmaları arasında yer alan "Yılın Basın Fotoğrafları" yarışması, her sene sanat, politika, medya ve iş dünyasından seçkin insanların katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Genel çerçevede fotoğrafın, özel çerçevede ise basın fotoğraflarının önemini arttıran bu yarışma, fotoğrafların etkileşiminin çeşitli alanlarda yaygınlaşmasını sağladığı gibi aynı zamanda basın fotoğraflarına olan desteği ve ilgiye de önemli katkılar sunmaktadır.

Gazetelerin tasvir ettiği metinleri görülebilir kılan haber fotoğrafları, okuyucunun habere olan ilgisini arttırdığı gibi habere olan inancı da arttırmaktadır. Öyle ki gerçekliği yansıtan fotoğraf, haber bağlamında gerçekliği yeniden üretebilmektedir. Fotoğraf, gerçeği kendi çerçevesinden yeniden üretirken aynı zamanda belgelemekte, kanıtlamakta ve toplumsal hafızada yer edinmesi için ve sonraki kuşaklara aktarımını sağlamak adına arşivlemektedir.

Fotoğrafın mesaj iletimindeki etkinliği, onu tek başına güçlü bir iletişim ögesine dönüştürmektedir. Fotoğrafın güçlü etkisi, onu haber metinleri için ise vazgeçilmez öge kılmaktadır. Yılın basın fotoğrafları yarışmasıyla ödüllendirilen fotoğrafların her biri, kendi başına bir mesaj iletiminde görev almışlardır. Öyle ki metne ihtiyaç duymayan fotoğraflar, 2020–2021 tarihleri arasında yaşanan olayların kısa özetini görsel dili kullanarak sunmaktadır. Fotoğrafın doğayı gerçeklik bağlamında taklit ve kopya etmesi, güven konusundaki başarısında kilit noktayı oluşturmaktadır. Fotoğrafın belgelediği gerçeklik, gelecek nesiller için saklanabilmekte veya tasnif edilerek arşivlenebilmektedir. Özellikle de toplumu büyük oranda etkileyen kitlesel olaylarda, toplumsal eylemlerde, çevre felaketlerinde veya doğal afetlerde fotoğraflarla oluşturulan arşiv, toplumsal belleğin inşasında önemli katkılar sunmaktadır.

Fotoğrafi önemli kılan husus, okunma ve anlamlandırma biçiminin kişisel deneyimlere, kültürel değerlere ve sosyal ilişkilere göre değişmesidir. Fotoğraf, seyircinin duygularına hitap ederek kendi geçmişinden yani kendi bakış açısından yorumlama yapmasını sağlar. Fotoğrafların yorumlanması bu bağlamda sınırsız, çerçevesiz ve kültürel boyuttur. Çözümlenen fotoğraflara bakıldığında, aktarılan duygunun kişisel bakış açısına göre değiştiği ifade edilebilir.

Savaşa dair görsellerde kişinin savaşa dair anısının olup olmamasına göre de anlam farklılık gösterecektir. Ortadoğulu, Avrupalı, göçmen veya mülteci olan birinin, sınırda bekleyen mültecilere ait fotoğrafa vereceği tepki olmayana göre farklı olacaktır. Çevre aktivisti olan birinin orman yangını ve leylek fotoğrafına vereceği tepki, aynı fotoğraflara bakan birçok insana göre değişmektedir. İzmir depremi ve hemşire fotoğrafının yaratacağı duygular, depresyon ve Covid ile ilgili olumsuz anısı olan birinde, olmayana göre oldukça yoğun/derin olacaktır. Barthes, göstergebilimsel çözümlemede anlamlandırmayı, bu çerçevede tamamen 'kişisel' olarak betimlemektedir.

Ancak haber fotoğraflarında bunun kısmen göz ardı edilebileceği anlaşılmaktadır. Haber fotoğrafları, doğası gereği bir altyazı veya açıklamaya ihtiyaç duymaktadır. Kamuoyunun bilgilendirilmesi adına, haber değeri taşıyan olay veya duruma ilişkin gerçek bilgilerin verilmesi ve bunun etkileyici bir fotoğrafla desteklenmesi gerekmektedir. Habere ilişkin fotoğrafın herhangi bir açıklama yapılmadan kullanılması, durum adına anlam yaratsa da bireysel yorumlamadan öteye geçemeyecek ve haber niteliği de kaybolacaktır. Dolayısıyla habere ilişkin bilgi, fotoğrafın anlamlandırmasını bir noktada sınırlandırır da haberin bütünlüğü için zorunlu kalmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan ve ödül alan haber fotoğrafları da bu çerçevede hangi konuda üretilmişse ona dair bir metin içermektedir.

En önemli kitle iletişim araçlarından biri olan fotoğraf, gündem oluşturan, kamuoyunu ilgilendiren büyük olaylara tanıklık etmekte, kayıt altına almakta, paylaşmakta ve arşivleyerek toplumsal bellekte yer edinmesine katkı sağlamaktadır. Fotoğrafın çözümlenmesi doğrultusunda yılın özetini derlemek mümkündür. Anın ve olayın tanıklığı, fotoğrafın tarihsel okunmasını elverişli hâle getirmektedir. Çözümlenen fotoğraflarda da görüldüğü üzere her bir fotoğraf, 2020–2021 yılında yaşanan önemli olaylara işaret etmektedir. Bu felaketlere Covid-19 pandemisi başta olmak üzere, orman yangınları, deprem, kitlesel eylemler, göç ve mülteci sorunları ile Azerbaycan-Karabağ savaşı da dahildir. Dolayısıyla sadece fotoğrafik okumayla bir döneminin gündemini anlamak, anlamlandırmak veya kavramak genel çerçevede oldukça mümkündür.

Fotoğrafın, yarattığı gerçeklik veya gerçekliğe tanıklık etmesi, onun etkisini arttırdığı gibi tanıklığı da insanlarda inandırıcı güç oluşturmaktadır. Dolayısıyla yılın basın fotoğrafları kapsamında ödüllendirilerek daha da önemli kılınan her bir basın fotoğrafı, genel çerçevede tarihe ve gerçekliğe tanıklık ederek kamuoyunun bilgilendirilmesine katkı sağlamıştır.

Son Notlar

(1). Yarışmaya dair bilgiler, derneğin web sayfasında yer alan Tüzükten ve iletişim sorumlusuyla yapılan görüşmeden alınmıştır. <https://tfmd.org.tr/hakkimizda/>, E.T: 19.10.2021.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarbu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author has no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Atik, A. (2021). Basın fotoğrafçılığında görsel gazeteciliğe. Türkiye Foto Muhabirleri Derneği. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021/05/30/basin-fotografciligidan-gorsel-gazetecilige-haber-fotograf-iliskisi/>
- Barthes, R. (1990). *Çağdaş söylenler*. Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel serüven*. Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2014). *Camera Lucida, fotoğraf üzerine düşünceler*. Altıkkırkbeş Yayınları.
- Bektaş, Ü. (2020). *Yılın pandemi fotoğrafı ödülü [Fotoğraf]*. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>
- Bektaş, Ü. (2020). Yılın haber fotoğrafı. [Fotoğraf]. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>
- Berger, J. (2014). *Görme biçimleri*. Metis Yayınları.
- Bodur, F. (2019). Ulusal basın haber fotoğraflarında altyazı sorunu ve çözüm teknikleri. In Ş. S. Baturlar (Ed.), *Haber aracı olarak fotoğraf* (ss. 25–52). Kriter Yayınevi.
- Coşkun, İ. (2020). *Mustafa Pekcan özel ödülü [Fotoğraf]*. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>

- Eder, J. M. (1945). *History of photography*. Dover Publications.
- Edgar-Hunt, R., Marland, J., & Rawle, S. (2010). *Film making*. Ava Publishing.
- Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Freund, G. (2008). *Fotoğraf ve toplum*. Sel Yayınları.
- Gezgin, S. (2002). *Basında fotoğrafçılık*. İstanbul üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Gezgin, S., & Atik, A. (2017). *Basın fotoğrafçılığı manşet illüstrasyonlarından dijital haber fotoğrafına*. Eğitim Yayınevi.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. İmge Yayınları.
- Güzelce, O. (2020). *Sgdd Asam özel ödülü [Fotoğraf]*. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>
- İmançer, A., & Gürses, İ. (2009). Savaşın mağdurları kadınlar ve diğerleri: Fotoğrafların toplumsal cinsiyet bağlamında analizleri. *Yeni Düşünceler Dergisi*, 4, 195.
- İşledici, U. (2020). *Yılın çevre ve doğa fotoğrafı [Fotoğraf]*. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>
- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in göstergebilimsel yaklaşımlarının karşılaştırılması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 34, 25–36.
- Mümtaz Kurt, S. (2020). *Haber fotoğrafı üçüncüsü [Fotoğraf]*. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilim ABC'si*. Say Yayınları.
- Şendeniz, Ö. (2015). Bakmak, biriktirmek, paylaşmak: Fotoğraf, bellek ve sosyal medya ilişkisi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 21–31.
- Sönmez, S. (2020). *Sıfır Atık özel ödülü [Fotoğraf]*. Retrieved from <https://tfmd.org.tr/2021-2/>
- Sontag, S. (2011). *Fotoğraf üzerine*. Agora Yayınları.
- Yaygın, M. (2010). *Sanat, teknoloji, bilim ve fotoğraf*. Kalkedon Yayınları.

Structured Abstract

Mass media are the means responsible for the flow of information, news, and entertainment on matters of public interest. These tools communicate with visual, textual, and auditory elements. Visual elements create strong effects in communication. Photography in particular has become one of the most effective means of mass media. Photography contributes to the production, transmission, storage, and reprinting of the user. With this feature, photography becomes a tool for evidence and documentation. Each photographed subject creates its reality by influencing people's cognitive worlds. Among the mass media, photography stands out for its non-verbal ability to communicate, its immediate and lasting impact, and its linguistic universality. In this context, press photos in particular have become indispensable for news. Adding photos to the message to increase its impact helps flesh out the message. A photo associated with the text serves as evidence, creates reality, and adds credibility to the message. With the digitization of news channels, photography has become the main element. Newspapers began to write the text after the photo instead of the photo after the text.

The Aim of Study

This study includes the photographs that won the 2021 Press Photo of the Year competition. Samples treated in the study were randomly selected from the award-winning photographs. The aim of the study is to show the success and impact of press photos, which have an impact both in a social and an individual sense, in conveying messages to the public. The goals of this study also include revealing the messages of the press photos and making the strong impact of the photo understandable and visible.

Method of Study

Each of the photographs discussed in this study has been analyzed using Roland Barthes' semiotic principles as the underlying theory. Semiotics is a scientific approach based on the interpretation, interpretation or production of signs. In Roland Barthes' semiotic principles, the signifier mediates the level of expression, while the signified represents the level of content. These connotations, defined as "return" and "connotation," are central to Barthes' interpretation of the image. Connotation gives an indirect meaning to the image, while denotation is the direct expression of the image. In other words, signs that make up semiotics have two primary meanings, in concrete and abstract contexts. They were objects, and visual images had clear meaning and conveyed a direct message. However, signs in the abstract context are the meanings of semiotics. Our emotions, perceptions, and senses come into play to make sense of it. As part of the study, press photographs are analyzed on the level of the signifier and the signified based on Roland Barthes' semiotic principles. In this context, the analysis and interpretation of each examined press photo can lead to differences. For according to the semiotic principles of Barthes, which constitute the basic method of analysis of the study, signification refers to what the recipient understands from the signified.

Results

1. The message capability of the photo has made it a powerful communication element for the press space.
2. Photos presented a summary of the events that took place between 2020 and 2021 in visual language.
3. The archive, created with photographs of mass events, social actions, environmental disasters, or natural disasters that greatly affected society, contributed significantly to the construction of social memory.
4. Being able to witness the moment and the event made historical reading of the photo convenient.
5. It is entirely possible to comprehend, comprehend, or grasp the agenda of an epoch with nothing more than photographic reading.

Conclusion

News photos make the news in the newspaper visible and increase the reader's interest and belief in the news. Depending on personal experiences, cultural values, and social relationships, the way of reading and interpreting photographs changes, making photography necessary. It can be said that the emotions conveyed by the analyzed photographs vary depending on one's personal point of view. The meaning will also differ depending on whether the person in the war photographs has a memory of the war. A Middle Eastern, European, or refugee person's reaction to a photo of refugees waiting at the border will be different than someone outside of them. An environmental activist would give more meaning to the wildfire and stork photos. The emotions of the Izmir earthquake and the nurse's photos will be more intense for someone with a negative memory of the earthquake and coronavirus disease 2019. In this context, Roland Barthes refers to signification in semiotic analysis as "personal."

The reality created by the photo reinforces both its effect and its power of persuasion in people. Each press photo that received an award as part of the press photos of the year has thus contributed to informing the public by experiencing history and reality in general.

*"Eğer hikâyeyi sözcüklerle anlatabilseydim,
yanımda sürekli bir fotoğraf makinesi
taşımaya ihtiyaç duymazdım."*

Lewis Hine